

Stånga 2021-08-12

Yttrande från Urbergsgruppen angående remiss av promemorian Anmälningsplikt för att leda bort grundvatten till kalkstenstäckter M2021/01463

1. Förslaget strider mot maktfördelningsläran då det tar sikte på en enskild situation, ett enskilt tillstånd och ett enskilt företag. Ett demokratiskt system bygger bland annat på att man skiljer mellan lagstiftande och dömande makt. Här tar regeringen över domstolens roll. Det närmar sig förbuden mot ministerstyre i regeringsformens 11 och 12 kapitel.
2. När man så tydligt går in och intervenerar i ett enskilt ärende öppnar man möjligheten för att även kunna göra så i andra fall. Varför skulle det inte vara möjligt för regeringen att i framtiden bereda väg för en sida i en pågående process när man gjort det i det här aktuella fallet?
3. Miljöbalken har tydliga regler för hur ärenden av det aktuella slaget ska/kan hanteras. Om regeringen hade tyckt att Cementas tillstånd var av samhällsekonomisk stor betydelse, hade man kunnat ta över prövningen enligt miljöbalkens 17 kapitel i ett tidigt skede. På samma sätt hade någon av MMD eller MÖD kunnat hänskjuta prövningen till regeringen enligt reglerna i MB 2:9 och 2:10. Det är av utomordentlig betydelse att gällande lagar, som alltså tar höjd just för situationer som den här aktuella, följs i stället för att våra politiker skapar nya anpassade vägar för varje given situation. Regeringens förslag till förordning riskerar att bli ett nytt och mycket farligt prejudikat som riskerar att allmänheten, berörda parter och offentliga Sverige inte längre anser sig behöva ta gällande lagstiftning på allvar.
4. År 2018 tillskrev Naturvårdsverket regeringen och påtalade att regeringen borde ta över ärendet gällande Cementas tillståndsansökan eftersom den sökta verksamheten riskerade att medföra allvarlig skada på Natura 2000-områden. Cementa motsatte sig detta eftersom bolaget menade att inget Natura 2000-område bedömdes skadas över huvud taget. Regeringen gick på Cementas linje. Regeringen har alltså redan behandlat frågan om att ta över ärendet – i enlighet med reglerna i miljöbalken – men sagt nej. Nu har regeringen sedan ändrat sig när beslutet gått Cementa emot. Detta är ur ett demokratiskt perspektiv ytterst tveksamt hanterat. I sammanhanget bör noteras att frågan endast gällde Natura 2000-områdena och alltså formellt sätt inte vattnet. Om man ska kunna avgöra påverkan på Natura 2000 måste man dock naturligtvis ta ställning till hela den komplexa hydrologin i området. I praktiken skulle därför regeringens prövning av Natura 2000 ha hanterat hela ärendet.

5. En förlängning som den föreslagna kan lätt tolkas som en signal till domstolarna att regeringen har bestämt sig för att ett brytningstillstånd i slutänden ska ges. Förordningen utgör därmed en politisk påtryckning på de aktuella domstolarna att fatta beslut och döma i linje med den väg som regeringen stakat ut med sin förordning.
6. Om HD meddelar prövningstillstånd och beslutar för att ta upp målet till materiell prövning, eller om HD anser att det har begåtts något formellt fel och återförvisar målet till MÖD, riskerar handläggningstiden fram till lagakraftvunnet beslut att ta betydligt längre tid än ett år. Ännu längre tid tar det naturligtvis om Cementa skulle besluta sig för att börja om och inge en ny tillståndsansökan. Det ligger i linje med regeringens föreslagna lösning att tiden för tillstånd att avleda grundvatten då skulle förlängas ytterligare. Hur många gånger skulle detta vara rimligt och för hur lång tid? Två gånger till? Fyra gånger till? Med en förlängning på ytterligare tre år eller kanske rent av fem? Förslaget öppnar slussarna för en ny och politiskt styrd väg som skulle kunna tillämpas i enskilda fall och som med all sannolikhet skulle strida mot EU:s rättsstatsprincip om ett oberoende domstolsväsende.
7. Regeringens hantering av detta är ingenting annat än ett av Cementa påtvingat hastverk. Det riskerar att skapa prejudikat när andra företag vill ha samma sorts stöd som Cementa efter det att tillståndet har löpt ut. Detta riskerar därmed att skapa en moralisk risksituation där incitamenten att sköta sig minskar.
8. Det är till exempel oklart i underlaget om detta förslag rundar EU-krav på att miljöorganisationer och andra berörda ska kunna överklaga vissa typer av miljöbeslut. Urbergsgruppen vill veta om vi, våra medlemmar eller andra miljöorganisationer kommer att få ett beslut som vi kan överklaga vid behov. Det kan höra till sammanhanget att regeringen anger i underlaget att man har träffat företrädare för anläggnings-, byggnads- och gruvindustrin inklusive de fackliga representanterna för att diskutera konsekvenserna av Cementaärendet. Det framgår inte av underlaget om regeringen har träffat några företrädare för miljö- och vattenintressen.
9. Urbergsgruppen finner det märkligt att regeringen i denna fråga vänder sig till privata konsulter som till stor del är beroende av stöd och uppdrag från näringslivet, till exempel byggindustrin. Detta särskilt som Kammarkollegiet ska ge service på det statliga området när det gäller frågor som miljö rätt, ekonomi och riskhantering samt föra allmänhetens talan i miljöprocesser. Regeringen motiverar sina extraordinära åtgärder med de påstådda allvarliga negativa konsekvenser för Cementas kunder. Dessa påståenden kommer dock från Cementa, deras branschorganisation, deras kunder och berörda fackföreningar. Dvs de är partsintressen. Regeringen har gett ett konsultbolag i uppdrag att granska dessa påståenden. Men man har inte gett bolaget tid att göra ett seriöst jobb. Fråga har t.ex. inte ställts till Cementas ägare om ifall moderbolaget avser fullgöra Cementas leveransförpliktelser, eller om bolaget avser ta den reputational risk och potentiellt förlorade marknadsandelar som uteblivna leverans skulle ge upphov till.
10. Under regeringens presskonferens den 10 augusti 2021 presenterades en handlingsplan som innebär att en ny lag ska införas som gör det möjligt att förlänga det befintliga brytningstillståndet i tid men inte i volym. Detta kommer sannolikt att ske på samma

sätt som i fallet med vattenverksamheten, nämligen genom att det i framtiden kommer att räcka med att anmäla om en förlängning i stället för att en ny tillståndsansökan behöver inges. Hanteringen är i formell mening inte en förlängning av det befintliga bryttillståndet. I realiteten är det dock uppenbart att lagen syftar till och skulle få konsekvensen att Cementa gavs ett utökat tillstånd, utan en sådan prövning som bl.a. MKB-direktivet föreskriver. En tidsförlängning är inget annat än ett nytt tillstånd, oavsett hur det förpackas. Annars skulle det villkor om tiden för en sökt verksamhet, som alltid kopplas till ett tillstånd, vara meningslöst.

11. Enligt byggbranschens standardavtal med leverantörer av byggmaterial kan en leverantör som inte uppfylla sina leveransförpliktelser behöva betala viten med 2% av inköpspriset per vecka under högst 10 veckor, om inte annat avtalats skriftligen. Genom att förlänga tiden för tillståndet avlastar regeringen Cementa och dess huvudägare från dessa kostnader. Det kan uppfattas minska incitament för tillståndshavare att bidra till en tidseffektiv tillståndprocess.
12. Konsekvenserna av både förordningen om vattenverksamhet och den lag som regeringen nu säger sig förbereda är omöjliga att förutse. Klart är emellertid att man riskerar att andra verksamheter än Cementas i framtiden kan komma att dra nytta av dessa nya öppningar, för att slippa genomgå de prövningar som såväl EU-rätten som den svenska lagstiftningen föreskriver idag.
13. Regeringens agerande skickar en negativ signal om miljöbalkens integritet i gruv- och täktärenden.
14. Förordningsförändringen är mest problematisk för att miljöbedömningen försämrats och samrådsfunktionerna är mindre vid anmälningsärenden. Dessutom komplicerar det regeringens hantering av införlivandet av MKB-direktivet.

För Urbergsgruppen

Elisabeth Wanneby